

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-43>

УДК 341.655

Радик Василь Васильович

аспірант,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1237-2982>**Vasyl Radyk**

Ivan Franko National University of Lviv

**КЛАСИФІКАЦІЯ СПЕЦІАЛЬНИХ
ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ (САНКЦІЙ)****CLASSIFICATION OF SPECIAL
RESTRICTIVE MEASURES (SANCTIONS)**

Анотація. Стаття присвячена систематизації класифікації спеціальних обмежувальних заходів. Ми виділяємо та описуємо санкції залежно від об'єкта, суб'єкта накладення, латеральності, предмета, мети, масштабу, напряду впливу, рівня узагальнення, санкційної програми, сфери діяльності, рівня екстрагериторіальності, зв'язку з об'єктом, суворості вимоги, санкційного правила, умов та терміну дії. Ми пропонуємо доповнити класифікацію ознаками, що відображають особливості практичної реалізації обмежень, а саме за суб'єктом реалізації – державні та правоохоронні органи, суб'єкти господарювання і суб'єкти первинного фінансового моніторингу, та способом виконання – моментні та постійні. Ці ознаки ми використовуємо для виявлення деяких особливостей санкцій України. Запропонована класифікація дасть змогу краще аналізувати санкційну політику через врахування як особливостей накладення, так і виконання санкцій.

Ключові слова: види санкцій, класифікація, санкції, спеціальні обмежувальні заходи.

Summary. The article is devoted to the systematization of the classification of special restrictive measures (sanctions). We identify and describe sanctions types depending on the object – country, organizations, person, legal entity, vessel, aircraft, cryptowallet; sender – United Nations, regional organization, country; laterality – uni-, bi-, tri- and multilateral (four and more senders); sphere of restriction – economic, financial, military, transportation, diplomatic, informational, culture and sport, listing main forms each type usually takes; goal – terrorism, drug trafficking, armed conflict, human rights, democracy, weapon proliferation, corruption; scale – comprehensive and targeted, second including individual, sectoral and sanctions on part of the country's territory; function – coercive, constraining, signaling; level of consolidation – sanctioned entity, sanctions episode, sanctions case/regime and sanctions policy; sanctions program/regime – territorial/geographic and thematic/horizontal; sphere of activity, level of extraterritoriality – territory, residents, resident-controlled foreign companies and any foreign company; connection with the sanctioned entity – primary and secondary; strictness of the requirement – mandatory and voluntary; sanctions rule – definite and contingent; conditions – negative and positive; and duration – fixed and open-ended. We also propose to add sanctions types based on the subject of realization – government and law enforcement agencies, companies and subjects of primary financial monitoring; and method of execution – momentary and continuous, which would better reflect the practical implementation of restrictions. We use these sanctions types to describe some of the features of the sanctions used by Ukraine, noting the predominance of economic and financial restrictions and the key role of government entities in the sanctions realization. We believe the proposed classification will allow for a better analysis of sender's sanctions policy by taking into account not only the characteristics of the specific sanctions case, but also intrinsic peculiarities of different forms of restrictive measures.

Keywords: sanctions types, classification, sanctions, special restrictive measures.

Постановка проблеми. Сучасна політична нестабільність, наявність гібридних та військових загроз зумовили значне зростання обсягів використання спеціальних обмежувальних заходів, опис і аналіз яких базується на класифікації санкцій. Відповідно виникає необхідність, конкретизації, узагальнення і розширення наявних підходів до виділення класифікаційних ознак і видів спеціальних обмежувальних заходів, що дасть

змогу покращити розгляд конкретних практичних санкційних випадків і санкційної політики окремих країн, регіональних об'єднань чи ООН, а також сприятиме виявленню їхніх особливості та недоліків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ю. Прав [3, с. 173–174] наводить види обмежувальних заходів, які використовують на практиці США, однак не класифікує їх.

Д.В. Кирилюк [1, с. 116] розглядає деякі класифікаційні ознаки санкцій, зокрема за кількістю учасників автор поділяє на односторонні, багатосторонні та міжнародні санкції ООН; за цілями на первинні, вторинні та третинні, а за ступенем відкритості на відкриті та приховані.

В.С. Мулявка [2] описує основні форми прояву економічних, дипломатичних та військових санкцій, а також наводить класифікацію санкцій за спрямуванням – тероризм, ядерна зброя, права людини, анексія, дестабілізація, кібератака; об'єктами – всеосяжні та цільові, і суб'єктами – індивідуальні та колективні.

Аналіз припинення надання фінансової допомоги як різновиду санкцій здійснюють К. Мертенс [17] та К. Портела і Х.С. Мора-Сангвінетті [20].

Найцікавішими з погляду класифікації спеціальних обмежувальних заходів є датасети, які сформували Г. Фелбермайр, А. Кірілаха, К. Сіропулос, Е. Ялцин та Ю.В. Йотов [12]; Дж. Т. Бірстекер, С.Е. Екерт, М. Туріньо та З. Худакова [6]; Х. Аттіа та Дж. Граувогель [5]. Втім, вони більше спрямовані на опис конкретних санкційних заходів країн, регіональних об'єднань і ООН, а тому концентруються на індивідуальних їхніх характеристиках, як-от суб'єкт накладення, предмет обмежень, мета досягнення, напрям впливу та тривалість, можливі значення яких класифікуються по-різному в межах датасетів.

Отже, класифікація санкцій не є уніфікованою, що ускладнює як теоретичний опис санкцій, так і аналіз практичних санкційних заходів, а наявні ознаки переважно описують дизайн санкцій на етапі накладення, не враховуючи особливості реалізації передбачених обмежень.

Метою статті є систематизація і розширення класифікаційних ознак і видів спеціальних обмежувальних заходів та опис видових особливостей санкцій, передбачених законодавством України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залежно від об'єкта спеціальні обмежувальні заходи (санкції) можуть стосуватися країни, організації, фізичної особи, юридичної особи та інших об'єктів, наприклад, суден [24], повітряних суден чи криптогаманців [22]. Санкції щодо організацій включають будь-які об'єднання людей без статусу юридичні особи, як законні, наприклад, громадські об'єднання, так і незаконні – терористичні чи інші злочинні організації. Також можливі санкції щодо групи чи регіонального об'єднання країн, однак вони за змістом тотожні санкціям щодо індивідуальних країн та на практиці трапляються рідко – Г.К. Хафбауер, Дж.Дж. Шотт, К.А. Елліотт та Б. Огг [15, с. 20–32] наводять лише 12 випадків протягом 1914–2000 рр.

Суб'єктом накладення санкцій (накладачем) можуть бути окремі країни, регіональні об'єднання чи ООН. Регіональні об'єднання, такі як Организа-

ція американських держав, Африканський Союз, Ліга арабських держав, Співдружність націй, Економічне співтовариство країн Західної Африки, Південноафриканське співтовариство розвитку та Союз південноамериканських націй, застосовують санкції виключно щодо країн-членів об'єднання. Винятком є ЄС, який широко застосовує санкції і щодо інших країн [5, с. 710]. Накладачами можуть також бути компанії і недержавні організації, якщо вони формують власні санкційні списки, та місцеві органи влади – наприклад, санкції штату Каліфорнія щодо швейцарських банків у 1997–1998 рр. [15, с. 33, 47].

За латеральністю (кількістю накладачів) санкції можуть бути односторонні (автономні), дво-, три- та багатосторонні – чотири й більше накладачів, у тому числі санкції ООН. Ж.-М. Тувенін [23, с. 149] під багатосторонніми санкціями розуміє виключно санкції ООН, однак, на нашу думку, кращим є підхід Р. Карузо [10, с. 297], де багатосторонніми є також санкції запроваджені групою країн, що відображає сучасну тенденцією до поживавлення використання країнами власних санкційних механізмів. Ми конкретизуємо групу країн як чотири й більше, зважаючи на те, що чотири країни це рівень об'єднання, який найближчий до обсягу діючих санкцій ООН за кількістю підсанкційних об'єктів – 1118 чотиристоронніх санкцій до 935 санкцій ООН станом на кінець 2024 року [19].

За предметом (видом відносин, що обмежуються) санкції поділяються на економічні, фінансові, військові [12, с. 7–8], транспортні, дипломатичні [26], інформаційні, культурні і спортивні [18, с. 22] та інші. Деталізація підвидів санкцій за цією ознакою наведена в табл. 1. За даними [12, с. 8] на сучасному етапі щодо об'єктів-країн найбільш поширеними є фінансові та військові санкції – приблизно по 30 %, далі економічні та транспортні – приблизно по 20 %.

За метою досягнення санкції спрямовані на протидію тероризму, боротьбу з наркоторгівлею, попередження/припинення збройного конфлікту, захист прав людини, підтримку демократії та демократичних цінностей, припинення виробництва та розповсюдження зброї (насамперед ядерної, хімічної та іншої зброї масового знищення), боротьбу з корупцією, захист інтелектуальної власності [25], протидію відмиванню грошей [14, с. 35], захист довкілля [12, с. 4], боротьбу з кіберзлочинністю, протидію незаконній торгівлі діамантами, боротьбу з транснаціональною [21] та організованою [18, с. 27] злочинністю, покарання порушень міжнародного права, боротьбу з пропагандою та дезінформацією тощо.

За масштабом санкції бувають комплексні й таргетовані (смайт, розумні). Комплексні санкції застосовуються до країни загалом та обмежують широкий спектр відносин у економічній та

Таблиця 1 – Класифікація санкцій за предметом

Вид санкцій	Підвид санкцій
Економічні	Обмеження торгівлі (експорт, імпорт; часткові, повні; за видом товару, зокрема нафта, товари розкоші, матеріали й компоненти тощо)
	Призупинення чи розірвання економічних домовленостей (контракти, ліцензії, міжнародні домовленості тощо)
	Заборона участі в державних закупівлях
	Інші економічні обмеження
Фінансові	Замороження (блокування) активів (фізичних осіб, юридичних осіб приватної чи державної форми власності, центрального банку)
	Конфіскація активів
	Обмеження щодо надання фінансових послуг
	Обмеження щодо надання фінансової допомоги (підприємствам чи до державного бюджету, у т.ч. за рахунок коштів держави [17; 20])
	Обмеження щодо виведення капіталу
	Обмеження щодо проведення трансакцій/платежів (у тому числі через використання міжнародних платіжних систем, наприклад, SWIFT) [12, с. 7]
	Обмеження щодо операцій із цінними паперами
	Призупинення чи розірвання фінансових домовленостей
	Інвестиційні обмеження
	Кредитні обмеження (надання чи отримання кредитів)
Військові	Обмеження щодо торгівлі зброєю (експорт, імпорт)
	Призупинення надання військової допомоги чи військової співпраці (фінансування, тренування, спільні операції тощо) [12, с. 8]
	Інші військові обмеження
Транспортні	Візові обмеження та обмеження поїздок (заборона в'їзду до країни-накладача чи до країни-об'єкта; повні чи для конкретних осіб чи категорій осіб) [12, с. 7]
	Обмеження щодо польотів та повітряних суден
	Обмеження щодо морських перевезень, суден та портів обмеження
	Обмеження щодо перевезень
Дипломатичні	Інші транспортні обмеження
	Припинення дипломатичних відносин
	Обмеження щодо роботи посольств чи дипломатів
Інформаційні	Інші дипломатичні обмеження
	Обмеження щодо роботи медіа
	Інші обмеження щодо руху інформації чи використання інформаційних систем (одержання чи поширення інформації)
Культурні і спортивні	Інші інформаційні обмеження
	Обмеження у сфері культури та спорту
Інші	Обмеження щодо трансферу технологій
	Інші обмеження

Джерело: складено автором

фінансовій сферах. Р.А. Брукс [9, с. 20] звертає увагу не те, що навіть обмеження щодо торгівлі конкретним товаром, наприклад, нафтою, можуть бути де-факто комплексними, якщо такий товар є особливо важливим для економіки підсанкційної країни. Таргетовані санкції включають [7, с. 13] індивідуальні (персональні), секторальні та щодо частини території, наприклад, санкції щодо Демократичної Республіки Конго, які до 2005 та після 2008 року стосувалися лише східної частини країни [8, с. 135], або санкції щодо тимчасово окупованих територій України.

За напрямом впливу санкції бувають примусові, стримувальні та сигнальні, залежно від того, яку функцію вони найбільше виконують. Примусові спрямовані на зміну поведінки об'єкта, стримувальні – на обмеження його ресурсів, а сигнальні – на привернення уваги до протиправності діяння. Деякі санкції можуть виконувати одразу декілька функцій [13]. За даними UNSanctionsApp [26] для ООН, наприклад, найбільш характерними є сигнальні та стримувальні санкції – 100 % та 94 % санкційних кейсів відповідно. Водночас примусові санкції, які присутні у 80 % кейсів, є основними

найчастіше – у 61 % випадків, коли стримувальні та сигнальні – у 36 % та 3 % кейсів відповідно.

За рівнем узагальнення санкції бувають щодо індивідуальних об'єктів, у межах санкційного епізоду, санкційний кейс/програма/режим і санкційна політика. Санкційний епізод – часовий відрізок санкційного кейсу, який характеризується певними ustalеними характеристиками, а санкційний кейс – сукупність санкцій накладача зі спільною метою щодо конкретної країни, організації чи осіб певного виду діяльності [26].

За санкційною програмою/режимом санкції бувають територіальні (географічні) та тематичні (горизонтальні). Територіальні програми об'єднують санкції, щодо осіб, пов'язаних з актом небажаної поведінки певної країни-об'єкта. Тематичні санкційні програми пов'язані із певним видом діяльності, наприклад, торгівля наркотиками, тероризм тощо.

За сферою діяльності санкції можуть накладатися на об'єкти оборонно-промислового комплексу, фінансового сектору, паливно-енергетичного комплексу, інформаційної та телекомунікаційної сфери, освітньо-наукової сфери, окремих галузей промисловості тощо.

За рівнем екстратериторіальності санкції можуть стосуватися суб'єктів реалізації в межах території країни-накладача, резидентів, що перебувають за кордоном, іноземних компаній, що контролюються резидентами чи суб'єктів реалізації поза межами юрисдикції накладача (другорядні санкції), де кожен наступний рівень включає попередній [11, с. 175]. Другорядні санкції переважно застосовують лише США, однак також застосовувалися Японією в межах санкційного режиму щодо Північної Кореї та ООН у межах санкційних режимів щодо Еритреї та Лівії [18, с. 22].

За зв'язком з об'єктом санкції вони можуть бути первинні і вторинні. Первинні стосуються безпосередньо осіб, що здійснили акт небажаної поведінки. Вторинні – санкції щодо осіб, як наслідок їхнього зв'язку з особами-первинними об'єктами санкцій [26]. Переважно це близькі та інші особи, які діють в інтересах первинного об'єкта, а також суб'єкти реалізації, що порушили встановлені другорядні санкції.

За суворістю вимоги санкції бувають обов'язкові та добровільні. Зазвичай санкції є обов'язковими до виконання, однак додаткові обмеження можуть бути добровільними, наприклад, деякі санкції регіональних об'єднань [18, с. 24] чи ООН [26] є рекомендованими до застосування країнами-членами, однак не зобов'язують їх.

За санкційним правилом санкції бувають визначені та невизначені в трьох площинах [16, с. 229]: об'єкт, обмеження, винятки. За об'єктом визначені санкції чітко називають підсанкційний об'єкт, а невизначені – описують сукупність певних об'єктів за національністю, зв'язком із певною

організацією, особою, подією чи іншими характеристиками. Перші передбачають внесення особи до санкційного списку, коли другі це передусім комплексні та секторальні санкції, а також санкції щодо осіб і компаній, які діють в інтересах визначених санкційних об'єктів. За обмеженням визначені санкції чітко встановлюють яких дій чи товарів стосуються санкції, а невизначені – не обмежують такий перелік. Наприклад, список товарів подвійного використання у ЄС не є вичерпним, а тому суб'єкти реалізації повинні враховувати обставини конкретних практичних ситуацій. За винятком визначені санкції встановлюють які товари чи на які організації не поширюються обмеження, а невизначені – описують випадки, для яких санкції не застосовуються.

За умовами санкції бувають негативні та позитивні [10, с. 297]. Негативні передбачають накладення певних обмежень, а позитивні – це санкції, які разом з обмеженнями включають обіцянку щодо надання певних вигід, у разі припинення небажаної поведінки [14, с. 31], наприклад, у виді фінансової допомоги, інвестицій, пільгових умов торгівлі тощо.

За терміном дії санкції можуть бути строкові та безстрокові. Строкові зазвичай накладаються на 1, 2, 5, 10, 20 чи 50 років і можуть бути продовжені після закінчення цього терміну. За даними Х. Агтіа та Дж. Граувогеля [5, с. 716] переважно санкції накладаються безстроково: такими є приблизно 60 % санкцій ЄС, 60 % санкцій ООН та 90 % санкцій США.

Ми пропонуємо доповнити класифікацію санкцій наступними ознаками, які відображають особливості їхнього практичного виконання.

Так, за суб'єктом реалізації санкції можуть бути такі, що реалізуються державними органами влади і правоохоронними органами, суб'єктами господарювання чи суб'єктами первинного фінансового моніторингу, насамперед банками й небанківськими фінансовими посередниками.

За способом виконання санкції можна поділити на моментні та постійні. Моментні – санкції, які реалізуються в певний момент часу відразу після введення санкцій у дію. Зазвичай це санкції, про предмет яких уся інформація вже відома, наприклад, скасування дозволів, контрактів тощо. Також сюди варто віднести блокування активів, адже, хоча нові активи можуть бути виявлені в майбутньому, це лише означає повторюваність реалізації санкцій щодо таких активів, коли вже заблоковані активи не можуть бути заблоковані повторно. Постійні санкції – це санкції, які реалізуються протягом усього терміну дії санкцій. Такі санкції стосуються певних подій, які можуть наступити в майбутньому, наприклад, проведення торговельної операції чи спроба в'їзду до країни.

Узагальнення розглянутих класифікаційних ознак та видів санкцій наведено в табл. 2.

Таблиця 2 – Класифікація спеціальних обмежувальних заходів (санкцій)

Класифікаційна ознака	Види санкцій
1	2
За об'єктом	Щодо країни Щодо організації Щодо фізичної особи Щодо юридичної особи Інші (судна, повітряні судна, криптогаманці)
За суб'єктом накладення	ООН Регіональне об'єднання країн Країна
За латеральністю (кількістю накладачів)	Односторонні (автономні) Двосторонні Тристоронні Багатосторонні
За предметом (видом відносин)	Економічні Фінансові Військові [12, с. 7–8] Транспортні Дипломатичні [26] Інформаційні Культурні і спортивні [18, с. 22] Інші
За метою досягнення	Протидія тероризму Боротьба з наркоторгівлею Попередження/припинення збройного конфлікту Захист прав людини Підтримка демократії та демократичних цінностей Припинення виробництва та розповсюдження зброї Боротьба з корупцією Інші
За масштабом	Комплексні Таргетовані (смарт, розумні): індивідуальні (персональні), секторальні, щодо частини території [7, с. 13]
За напрямом впливу (основною функцією) [13]	примусові стримувальні сигнальні
За рівнем узагальнення	Індивідуальні об'єкти Санкційний епізод Санкційний кейс/режим/програма Санкційна політика
За санкційною програмою/режимом	Територіальні (географічні) Тематичні (горизонтальні)
За сферою діяльності об'єкта	Оборонно-промисловий комплекс Фінансовий сектор Паливно-енергетичний комплекс Інформаційна та телекомунікаційна сфера Освітньо-наукова сфера За галузями промисловості
За рівнем екстратериторіальності [11, с. 175]	Суб'єкти реалізації в межах території країни-накладача Суб'єкти реалізації-резиденти, у тому числі за кордоном Суб'єкти реалізації іноземні компанії, що контролюються резидентами Суб'єкти реалізації поза межами юрисдикції накладача (другорядні санкції)
За зв'язком з об'єктом санкцій	Первинні Вторинні
За суворістю вимоги	Обов'язкові Добровільні
За санкційним правилом [16, с. 229]	Визначені Невизначені
За умовами [10, с. 297]	Негативні Позитивні

Закінчення таблиці 2

1	2
За терміном дії	Строкові Безстрокові
За суб'єктом реалізації	Державні органи влади чи правоохоронні органи Суб'єкти господарювання Суб'єкти первинного фінансового моніторингу
За способом виконання	Моментні Постійні

Джерело: складено автором

Використаємо деякі класифікаційні ознаки, а саме предмет, масштаб, спосіб виконання і суб'єкт реалізації, для опису санкцій, які використовує Україна згідно із Законом України «Про санкції» (табл. 3, рис. 1). Одержані результати свідчать, що за видами найбільша кількість передбачених санкцій України є фінансовими – 8 санкцій, далі економічні – 7, і транспортні – 5. Також наявні 3 спеціальні обмежувальні заходи інформаційного характеру, а окремі військові санкції відсутні. За масштабом можливі санкції переважно персональні – 18 позицій, або персональні чи секторальні – 13, що дає змогу гнучко врахувати особливості конкретної санкційної ситуації. За способом виконання переважають постійні санкції – 19 проти 10 моментних, що означає необхід-

ність спрямування достатнього обсягу інвестицій для забезпечення ефективності їхньої реалізації. Недоліком, на нашу думку, є переважання обмежувальних заходів, які реалізуються державними органами влади, що створює додаткові ризики пов'язані із необхідністю побудови якісної системи відповідальності працівників та боротьбою з корупцією. З іншого боку, для ефективного виконання санкцій українські суб'єкти господарювання повинні створити належні системи санкційного комплаєнсу, що потребує додаткових фінансових ресурсів. Можливим рішенням є посилення кооперації підприємств та банків, де останні як суб'єкти первинного фінансового моніторингу одночасно забезпечуватимуть і санкційну перевірку контрагентів та клієнтів для бізнесу.

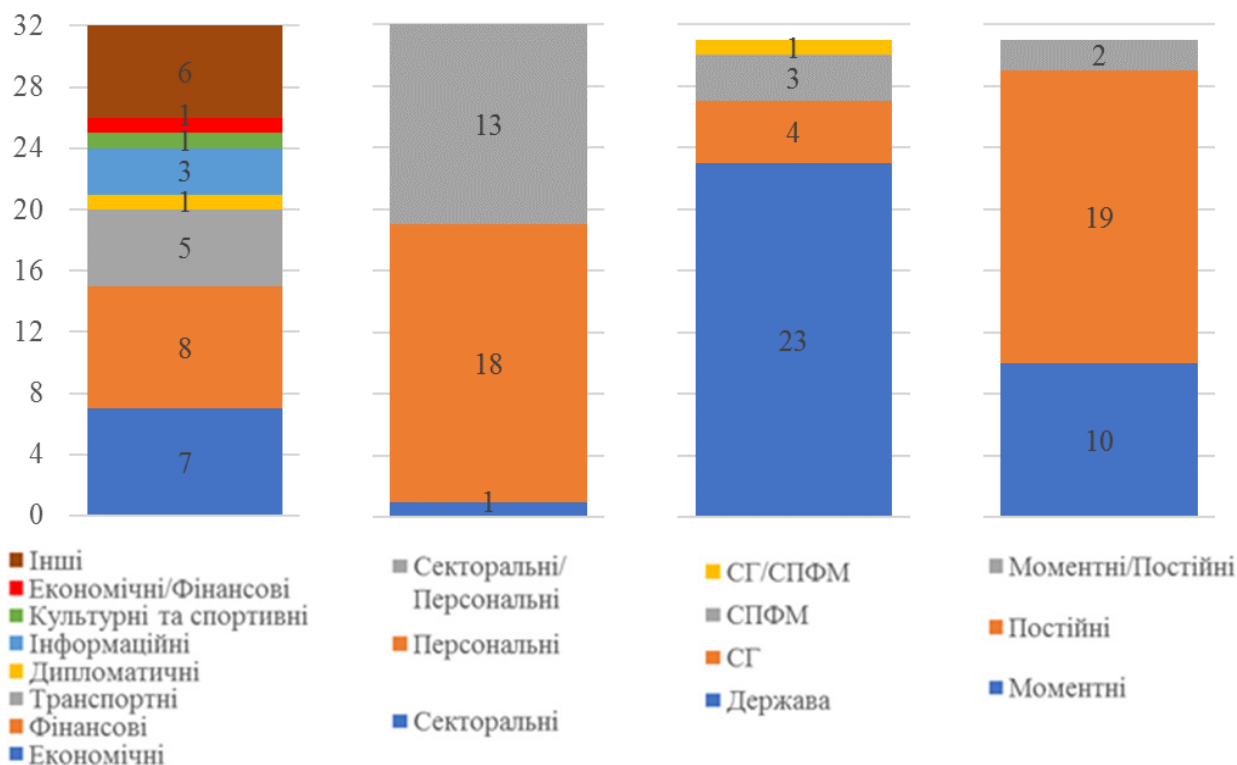

Рисунок 1 – Класифікація санкцій України за предметом, масштабом, суб'єктом реалізації та способом виконання

Джерело: складено автором

Таблиця 3 – Класифікація санкцій України

Санкція згідно із ЗУ «Про санкції» [4]	Вид	Підвид	Масштаб [4]	Спосіб виконання	Суб'єкт реалізації
1	Ф	Замороження активів	С/Пр	М	СПФМ
1-1	Ф	Конфіскація активів	Пр	М	Д
2	Е	Обмеження торгівлі	С/Пр	П	СГ
3	Т	Обмеження щодо польотів та повітряних суден, обмеження щодо перевезень	С/Пр	П	Д
4	Ф	Обмеження щодо виведення капіталу	С/Пр	П	СПФМ
5	Е/Ф	Призупинення/розірвання економічних/фінансових домовленостей	С/Пр	М	СГ/СПФМ
6	Е	Призупинення/розірвання економічних домовленостей	Пр	М	Д
6-1	І	Обмеження щодо роботи медіа	Пр	П	Д
7	Е		Пр	П	Д
8	Інші		Пр	П	Д
9	І	Інші обмеження щодо руху інформації чи використання інформаційних систем	Пр	М/П	СГ
10	Е	Заборона участі в державних закупівлях	Пр	П	Д
11	Т	Обмеження щодо польотів та повітряних суден, обмеження щодо морських перевезень, суден та портові обмеження	Пр	П	Д
12	Ф	Обмеження щодо операцій із цінними паперами	Пр	П	СПФМ
13	Ф	Інвестиційні обмеження	С/Пр	П	Д
14	Ф	Обмеження щодо проведення трансакцій/платежів	С/Пр	П	Д
15	Ф		С/Пр	П	Д
16	Ф		Пр	П	Д
17	Інші		С/Пр	П	Д
18	Е	Призупинення/розірвання економічних домовленостей	С/Пр	М	Д
19	Інші	Обмеження щодо трансферу технологій	С/Пр	П	СГ
20	КС	Обмеження у сфері культури та спорту	Пр	П	СГ
21	Т	Візові обмеження та обмеження поїздок	Пр	М/П	Д
22	Інші		С	М	Д
23	Д		Пр	М	Д
24	Інші		Пр	М	Д
24-1	Е		С/Пр	П	Д
24-2	Е		Пр	П	Д
24-3	Т		Пр	М	Д
24-4	Т		Пр	М	Д
24-5	І		Пр	П	Д
25	Інші		С/Пр	–	–

Примітка: Е – економічні, Ф – фінансові, Т – транспортні, Д – дипломатичні, КС – культурні та спортивні, І – інформаційні, С – секторальні, Пр – персональні, М – моментні, П – постійні, Д – державні органи влади та правоохоронні органи, СГ – суб'єкти господарювання, СПФМ – суб'єкти первинного фінансового моніторингу.

Джерело: складено автором

Висновки. Опрацювавши наукову літературу і світову практику, ми систематизуємо й деталізуємо такі класифікаційні ознаки спеціальних обмежувальних заходів: за об'єктом, суб'єктом накладення, латеральністю, предметом, метою досягнення, масштабом, напрямом впливу, рівнем узагальнення, санкційною програмою/режимом, сферою діяльності об'єкта, рівнем екстра-територіальності, зв'язком з об'єктом санкцій, суворістю вимоги, санкційним правилом, умовами, терміном дії, суб'єктом реалізації та способом виконання. Використовуючи деякі із цих

ознак, ми описуємо особливості використання різних видів санкцій Україною, санкційний механізм якої характеризується переважанням фінансово-економічних обмежень та ключовою роллю державними органами влади в реалізації передбачених обмежень.

Подальші дослідження можуть бути присвячені класифікації санкцій інших країн за аналогом проведеної нами для України, а також кількісному аналізу обсягу та динаміки використання запропонованих видів санкцій у практиці країн, ЄС та ООН.

Список використаних джерел:

1. Кирилюк Д.В. Правове регулювання санкцій як інструменту міжнародної політики. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 5(33). С. 108–119. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5\(33\)-108-119](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5(33)-108-119)
2. Мулявка В.С. Фактори формування змісту у визначенні та видова характеристика санкцій в міжнародному публічному праві. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 714–718. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.126>
3. Прав Ю. Політично-вмотивовані економічні санкції як складова розвитку державного управління. *Věda a perspektivy*. 2023. № 3(22). С. 171–180. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3\(22\)-171-180](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3(22)-171-180)
4. Про санкції : Закон України від 14.08.2014 р. № 1644-VII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> (дата звернення: 06.06.2025).
5. Attia H., Grauvogel J. International sanctions termination, 1990–2018: Introducing the IST dataset. *Journal of Peace Research*. 2022. Vol. 60(4). P. 709–719. DOI: <https://doi.org/10.1177/00223433221087080>
6. Biersteker J.T., Eckert S.E., Tourinho M., Hudáková Z. UN targeted sanctions datasets (1991–2013). *Journal of Peace Research*. 2018. Vol. 55(3). P. 404–412. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022343317752539>
7. Biersteker T.J., Tourinho M., Eckert S.E. Thinking about United Nations targeted sanctions. *Targeted sanctions: the impacts and effectiveness of United Nations action* / ed. by T.J. Biersteker, S.E. Eckert, M. Tourinho. New York, 2016. P. 11–37.
8. Boucher A., Clement C. Coordination of United Nations sanctions with other actors and instruments. *Targeted sanctions: the impacts and effectiveness of United Nations action* / ed. by T.J. Biersteker, S.E. Eckert, M. Tourinho. New York, 2016. P. 119–149.
9. Brooks R.A. Sanctions and regime type: what works, and when? *Security Studies*. 2002. Vol. 11(4). P. 1–50. DOI: <https://doi.org/10.1080/714005349>
10. Caruso R. Negative and positive sanctions. *Research handbook on economic sanctions* / ed. by P.A.G. van Bergeijk. Cheltenham, 2021. P. 297–308.
11. Early B.R. Making sanctions work: promoting compliance, punishing violations, and discouraging sanctions busting. *Research handbook on economic sanctions* / ed. by P.A.G. van Bergeijk. Cheltenham, 2021. P. 167–186.
12. Felbermayr G., Kirilakha A., Syropoulos C., Yalcin E., Yotov Y.V. The global sanctions data base. *European Economic Review*. 2020. Vol. 129. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2020.103561>
13. Giumelli, F. New Analytical Categories for Assessing EU Sanctions. *The International Spectator*. 2010. Vol 45(3). P. 131–144. DOI: <https://doi.org/10.1080/03932729.2010.504629>
14. Hufbauer G.C., Jung E. Economic sanctions in the twenty-first century. *Research handbook on economic sanctions* / ed. by P.A.G. van Bergeijk. Cheltenham, 2021. P. 26–43.
15. Hufbauer G.C., Schott J.J., Elliott K.A., Oegg B. Economic Sanctions Reconsidered (3rd ed.). Washington DC : Peterson Institute for International Economics, 2007. 248 p.
16. Meissner, K.L., Urbanski, K. Feeble rules: one dual-use sanctions regime, multiple ways of implementation and application? *European Security*. 2022. Vol. 31(2). P. 222–241. DOI: <https://doi.org/10.1080/09662839.2021.1993189>
17. Mertens C. Carrots as sticks: How effective are foreign aid suspensions and economic sanctions?. *International Studies Quarterly*. 2024. Vol. 68. DOI: <https://doi.org/10.1093/isq/sqae016>
18. Moret E. Unilateral and extraterritorial sanctions in crisis: implications of their rising use and misuse in contemporary world politics. *Research handbook on unilateral and extraterritorial sanctions* / ed. by C. Beaucillon. Cheltenham, 2021. P. 19–36.
19. OpenSanctions. URL: <https://www.opensanctions.org/> (дата звернення: 31.12.2024).
20. Portela C., Mora-Sanguinetti J.S. Sanctions effectiveness, development and regime type. Are aid suspensions and economic sanctions alike? *World Development*. 2023. Vol. 172. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106370>
21. Sanctions programs and country information. *Office of Foreign Assets Control* : website. URL: <https://ofac.treasury.gov/sanctions-programs-and-country-information> (дата звернення: 06.06.2025).

22. Seizures of Cryptocurrency. *National Bureau for Counter Terror Financing of Israel*: website. URL: <https://nbcftf.mod.gov.il/en/Minister%20Sanctions/PropertyPerceptions/Pages/Blockchain1.aspx> (дата звернення: 06.06.2025).
23. Thouvenin J.-M. Articulating UN sanctions with unilateral restrictive measures. *Research handbook on unilateral and extraterritorial sanctions* / ed. by C. Beaucillon. Cheltenham, 2021. P. 149–164.
24. UK cracks down on illicit 'shadow fleet' transporting Russian oil globally. *GOV.UK* : website. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-cracks-down-on-illicit-shadow-fleet-transporting-russian-oil-globally> (дата звернення: 06.06.2025).
25. Ukraine: U.S. Trade Sanctions Imposed Over CD Piracy. *RFE/RL* : website. URL: <https://www.rferl.org/a/1098574.html> (дата звернення: 06.06.2025).
26. UNSanctionsApp. URL: <https://unsanctionsapp.com/> (дата звернення: 06.06.2025).

References:

1. Kyryliuk D. V. (2024) Pravove rehuliuвання sanktsii yak instrumentu mizhnarodnoi polityky [Legal regulation of sanctions as a tool of international policy]. *Nauka i tekhnika sьогодni – Science and Technology Today*, vol. 5(33), pp. 108–119. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5\(33\)-108-119](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5(33)-108-119) ((in Ukrainian))
2. Mulyavka V. S. (2024) Faktory formuvannya zmistu u vyznachenni ta vydova kharakterystyka sanktsii v mizhnarodnomu publichnomu pravi [Factors shaping the content in the definition and species characterization of sanctions in public international law]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and Comparative Jurisprudence*, vol. 1, pp. 714–718. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.126> (in Ukrainian)
3. Prav Yu. (2023) Politychno-vmotyvovani ekonomichni sanktsii yak skladova rozvytku derzhavnogo upravlinnia [Politically-motivated economic sanctions as a component of government development]. *Věda a perspektivy*, vol. 3(22), pp. 171–180. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3\(22\)-171-180](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3(22)-171-180) (in Ukrainian)
4. Pro sanktsii: Zakon Ukrainy vid 14 serp. 2014 roku № 1644-VII [On sanctions: The Law of Ukraine from August 14 2014, № 1644-VII]. zakon.rada.gov.ua. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> (in Ukrainian)
5. Attia H., Grauvogel J. (2022) International sanctions termination, 1990–2018: Introducing the IST dataset. *Journal of Peace Research*, vol. 60(4), pp. 709–719. DOI: <https://doi.org/10.1177/00223433221087080>
6. Biersteker T. J., Tourinho M., Eckert S. E. (2016) Thinking about United Nations targeted sanctions. In T. J. Biersteker, S. E. Eckert, M. Tourinho (Eds.). *Targeted sanctions: the impacts and effectiveness of United Nations action*. New York: Cambridge University Press, pp. 11–37.
7. Biersteker, J. T., Eckert, S. E., Tourinho, M., Hudáková, Z. (2018) UN targeted sanctions datasets (1991–2013). *Journal of Peace Research*, vol. 55(3), pp. 404–412. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022343317752539>
8. Boucher A., Clement C. (2016) Coordination of United Nations sanctions with other actors and instruments. In T. J. Biersteker, S. E. Eckert, M. Tourinho (Eds.). *Targeted sanctions: the impacts and effectiveness of United Nations action*. New York: Cambridge University Press, pp. 119–149.
9. Brooks R. A. (2002) Sanctions and regime type: what works, and when? *Security Studies*, vol. 11(4), pp. 1–50. DOI: <https://doi.org/10.1080/714005349>
10. Caruso R. (2021) Negative and positive sanctions. In P. A. G. van Bergeijk (Ed.). *Research handbook on economic sanctions*. Cheltenham: Edward Elgar, pp. 297–308.
11. Early B. R. (2021) Making sanctions work: promoting compliance, punishing violations, and discouraging sanctions busting. In P. A. G. van Bergeijk (Ed.). *Research handbook on economic sanctions*. Cheltenham: Edward Elgar, pp. 167–186.
12. Felbermayr, G., Kirilakha, A., Syropoulos, C., Yalcin, E., Yotov, Y. V. (2020) The global sanctions data base. *European Economic Review*, vol. 129, Article 103561. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2020.103561>
13. Giumelli, F. (2010) New Analytical Categories for Assessing EU Sanctions. *The International Spectator*, vol 45(3), pp. 131–144. DOI: <https://doi.org/10.1080/03932729.2010.504629>
14. Hufbauer G. C., Jung E. (2021) Economic sanctions in the twenty-first century. In P. A. G. van Bergeijk (Ed.). *Research handbook on economic sanctions*. Cheltenham: Edward Elgar, pp. 26–43.
15. Hufbauer, G. C., Schott, J. J., Elliott, K. A., Oegg, B. (2007) *Economic Sanctions Reconsidered* (3rd ed.). Washington DC: Peterson Institute for International Economics.
16. Meissner, K. L., Urbanski, K. (2022) Feeble rules: one dual-use sanctions regime, multiple ways of implementation and application? *European Security*, vol. 31(2), pp. 222–241. DOI: <https://doi.org/10.1080/09662839.2021.1993189>
17. Mertens, C. (2024) Carrots as sticks: How effective are foreign aid suspensions and economic sanctions? *International Studies Quarterly*, vol. 68, Article sqae016. DOI: <https://doi.org/10.1093/isq/sqae016>
18. Moret E. (2021) Unilateral and extraterritorial sanctions in crisis: implications of their rising use and misuse in contemporary world politics. In C. Beaucillon (Ed.). *Research handbook on unilateral and extraterritorial sanctions*. Cheltenham: Edward Elgar, pp. 19–36.
19. OpenSanctions. Available at: <https://www.opensanctions.org>
20. Portela C., Mora-Sanguinetti J. S. (2023) Sanctions effectiveness, development and regime type. Are aid suspensions and economic sanctions alike? *World Development*, vol. 172, Article 106370. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106370>

21. Sanctions programs and country information. Available at: <https://ofac.treasury.gov/sanctions-programs-and-country-information>
22. Seizures of Cryptocurrency. Available at: <https://nbctf.mod.gov.il/en/Minister%20Sanctions/PropertyPerceptions/Pages/Blockchain1.aspx>
23. Thouvenin J.-M. (2021) Articulating UN sanctions with unilateral restrictive measures. In C. Beaucillon (Ed.). *Research handbook on unilateral and extraterritorial sanctions*. Cheltenham: Edward Elgar, pp. 149–164.
24. UK cracks down on illicit ‘shadow fleet’ transporting Russian oil globally. Available at: <https://www.gov.uk/government/news/uk-cracks-down-on-illicit-shadow-fleet-transporting-russian-oil-globally>
25. Ukraine: U.S. Trade Sanctions Imposed Over CD Piracy. Available at: <https://www.rferl.org/a/1098574.html>
26. UNSanctionsApp. Available at: <https://unsanctionsapp.com/>

Стаття надійшла до редакції 10.06.2025